

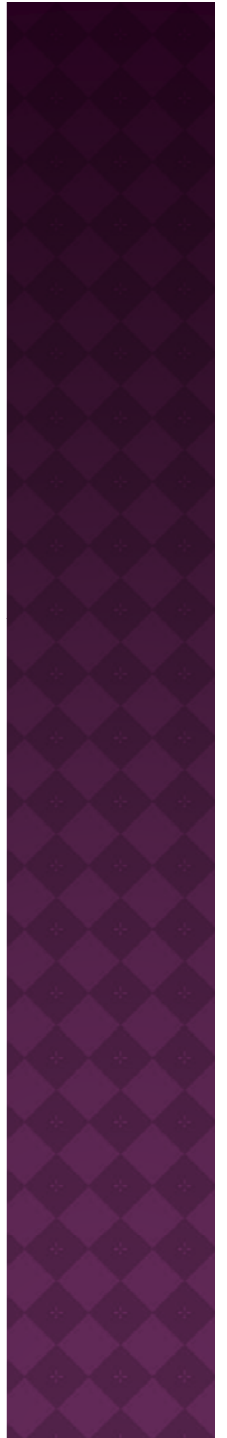
КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ЖЕНА

др Дарко Димовски

УВОД

- ◉ Године 2005. усвојени су нови законски текстови, као што су Кривични Законик, Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и Закон о извршењу кривичних санкција, којима су извршене одређене промене у кривичном законодавству Републике Србије.

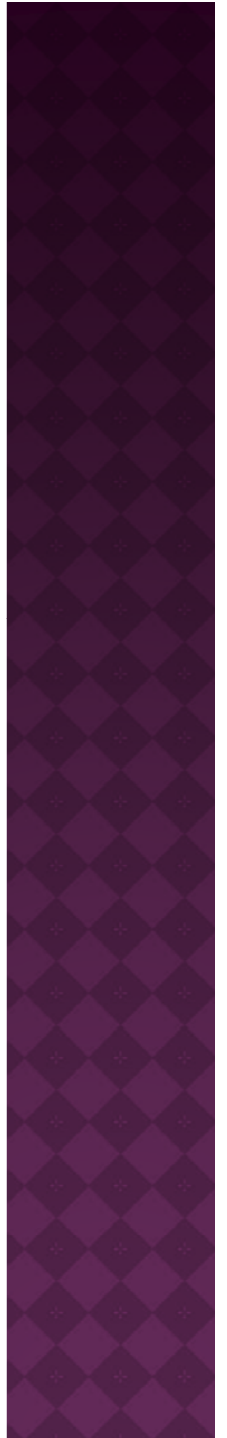
- Кривичним законом је предвиђено да је општа сврха прописивање и изрицања кривичних санкција сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством у циљу заштите човека и других основних друштвених вредности. Из оваквог одређења сврхе прописивања и изрицања кривичних санкција произилази једнакоправна заштита човека, без обзира на пол.

- У Кривичном закону Републике Србије може разликовати кривична дела код којих је посебан заштитни објект жена и кривична дела код којих не постоји оваква дистинкција заштитног објекта.
- То не значи да код кривичних дела код којих није посебно предвиђено да је жена заштитни објект не може бити жртва тих кривичних дела.

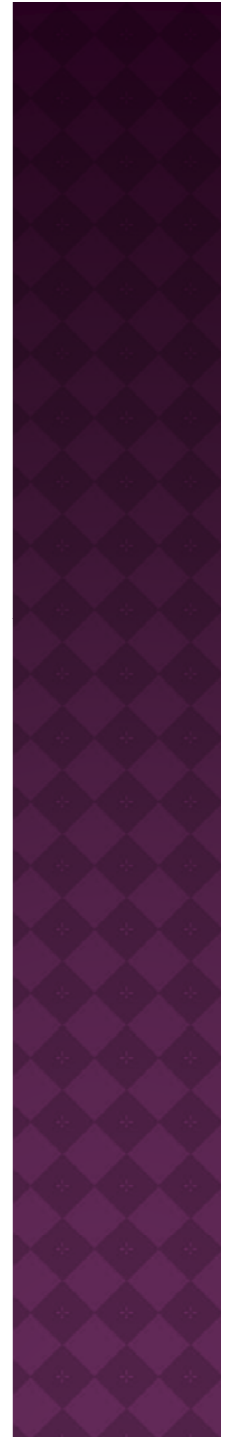
- Жена се код ових кривичних дела јавља као жртва у зависности од криминогених диспозиција код извршиоца кривичног дела, виктимогених предиспозиција код жене-жртве, као и одређених ситуационих околности.

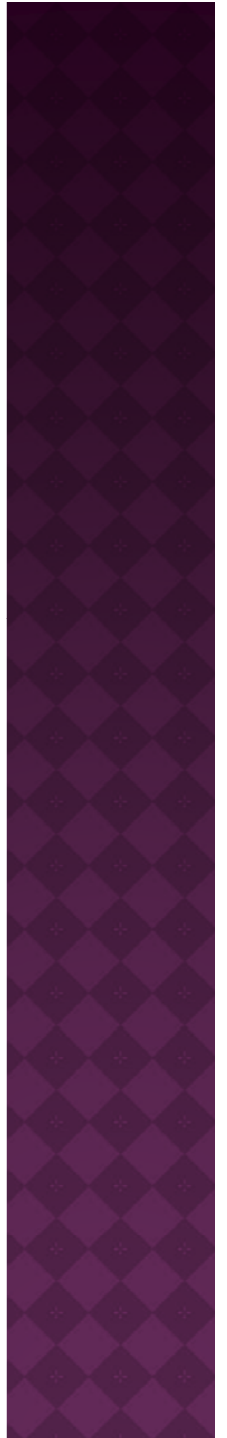
УБИСТВО

- Кривично дело убиства инкриминисано је у глави XIII у оквиру кривичних дела против живота и тела, при чему Законик познаје обично убиство, квалификоване облике убиства и привилеговане облике.
- Наиме, обично убиство се састоји у лишењу живота другог лица са умишљајем, при чему не постоје посебне околности које га чине привилегованим, односно квалификованим (члан 113). За овај облик убиства предвиђена је казна затвора од пет до петнаест година.

- Закоником није прецизно одређена радња извршења, већ се законодавац користи тзв. последичном нормом која се огледа у томе да она обухвата сваку радњу (делатност) којом се друго лице лишава живота.
- Иако је законски немогуће ближе одредити радњу кривичног дела убиства, у теорији се доста разматрало о томе у чему се све она може састојати.
- Међутим, дискусијама се није дошло до стварања неке опште теоријске дефиниције радње извршења овог кривичног дела, али је указано на бројне могућности њеног конкретног испољавања.

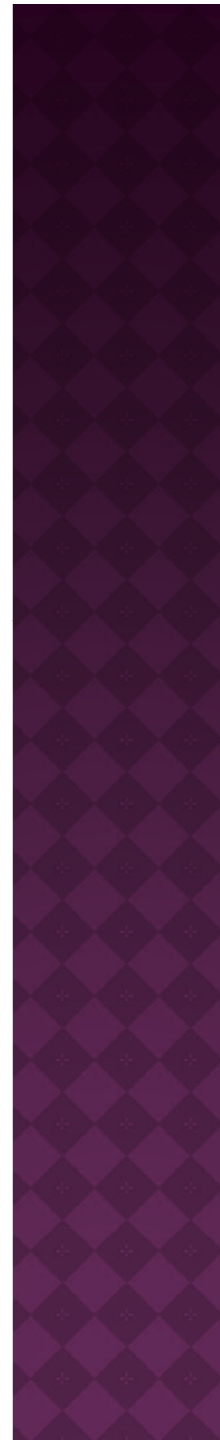

- Најчешће се убиство врши неком активном радњом, мада није искључено да се у одређеним ситуацијама радња извршења убиства састоји у нечињењу, које се огледа у томе да је смрт другог лица изазвана пропуштањем обавезе на чињење (нпр. ако болеснику буде ускраћен лек у намери да се лиши живота, па услед тога дође до смрти).

- Како се убиство најчешће врши неком активном радњом, извршилац кривичног дела убиства се углавном користи одређеним средствима, којима проузрокује смрт другог лица, као што су хладно и ватрено оружје, оруђе или друга средства која су подобна да тело тешко повреди.
- Исто тако, убиство се поред употребе физичке силе као у претходно описаном случају, може извршити и применом психичких средстава, као што је изазивање страха, жалости или препасти у таквом степену који доводи до смрти.

- Поред физичког и психичког проузроковања смрти, постоји и класификација начина извршења убиства на директно и индиректно.
- Наиме, директно лишења живота се састоји у томе да извршилац убиства непосредно лишава живота друго лице својом делатношћу, док се индиректно убиство врши на тај начин да поред радње учиниоца, постоји и радња неког другог лица или саме жртве.

- Из оваквог одређења бића кривичног дела убиства, видимо да жртве најтежег облика крвних деликата може бити мушкарац и жена. Бројне државе воде статистике у вези пола жртава убиства. Тако је Министарство правде у САД-у задужено за прикупљање ових података.
- Године 1997. у САД-у почињено је 15.289 убиства. Од тог броја 23% жртава су биле жене. Током 2007. године извршено је укупно 14.831 убиство, при чему су особе женског пола биле жртве у 22,5% случајева.
- Из приказаних података произилази да је број укупно извршених убиства у датим година сличан, уз постојање скоро идентичног процента убиства у којима су жене жртве.

- Истраживање убистава на територији Београда, у периоду од 1985. до 1993. године, показала су да је било убијено 578 мушкараца и 145 жена.
- У истраживању почињених убистава, од 2006. до 2010. године, на територији југоисточне Србије, мушкарци су 44 пута били жртве почињених убистава (75%), наспрам 15 жртава женског пола.

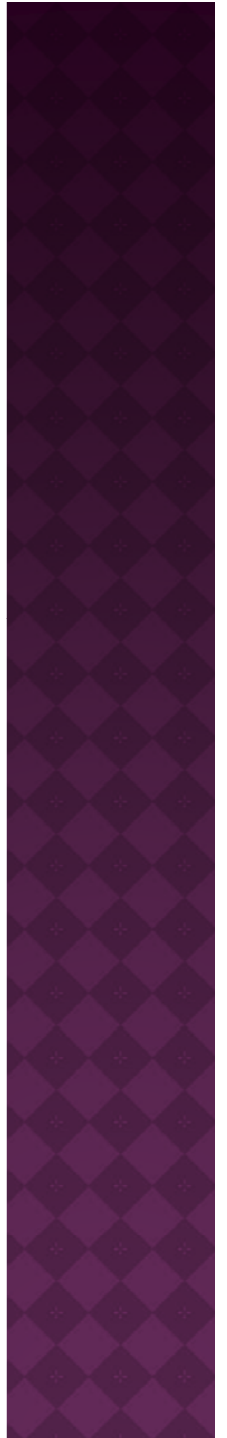

- Наиме, мушкарци су жртве обичних убиства у 76% случајева, док се жене у 24%. Код убиства на свиреп или подмукао начин, жене су биле жртве у 3 оваква убиства, што чини 60%, док су мушкарци жртве у два случаја, што износи 40%.
- Још један облик тешког убиства, у којем постоје жртве оба пола, је убиство више лица, са 7 жртава мушког пола (58%) и 5 жртава женског пола (42%). Међутим, утврдили смо да код неких облика убиства жртве биле искључиво мушкарци.

- Убиства чије су жртве били мушкарци су: убиство којим се са умишљајем доводи у опасност живот још неког лица, убиство при извршењу разбојништва или разбојничке крађе, убиство из користољубља, убиство из безобзирне освете или других ниских побуда и убиство на мах. Такође, код убиства детета при порођају жртва је било новорођенче мушког пола.

- Када упоредимо податке добијене нашим истраживањем са подацима из Сједињених Америчких Држава можемо закључити да постоје одређене корелације. Тамо, као и на територији обухваћеној нашим истраживањем три четвртине жртава убистава су биле особе мушког пола.

- Међутим, Кривични законик код квалификованих убистава предвиђа један посебан код којих је жртва искључиво жена - убиство бремените жене. Овај облик тешког убиства спада у поделу квалификованих убистава према околностима извршења и последици дела.
- Постојање овог облика убиства условљено је околношћу да извршилац у тренутку лишења живота буде упознат са тиме да је у питању бременита жена.

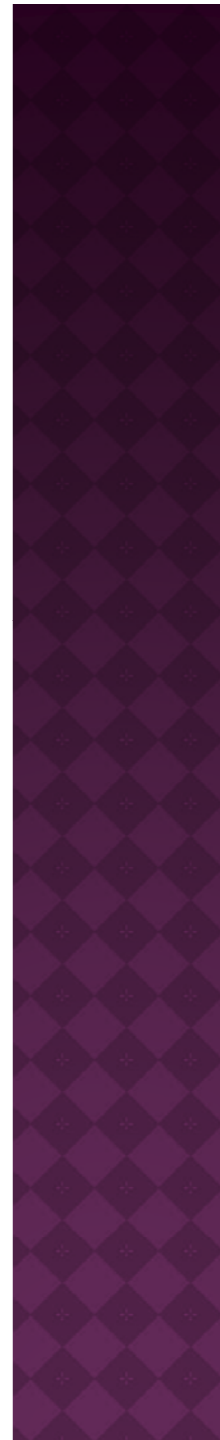

- Такође, у Кривичном закону је инкриминисано још једно тешко убиство, у оквиру поделе квалификованих убистава према околностима извршења и последици дела, код којег је жртва најчешће жена - убиство члана своје породице које је претходно злостављано од стране извршиоца овог облика убиства.

- ◉ Да бисмо говорили о постојању овог облика убиства потребно је да се лишење живота предузима према члану породице које је претходно било виšekратно злостављано, односно да су према њему примењивани различити облици психичког и физичког насиља.
- ◉ Другим речима, за постојање овог облика тешког убиства потребне су две квалификаторне околности: пасивни субјект и начин извршења. Пасивни субјект може бити само члан породице учиниоца овог дела. У породицу спадају сви сродници по крви у излазној и силазној линији, супружници, брат, сестра, лица која живе у трајној ванбрачној заједници, као и старатељ, стараник, усвојитељ и усвојеник.

- Друга квалификаторна околност се отелотворује у злостављању пасивног субјекта пре лишавања живота, које се огледа у наношењу физичких и психичких патњи.
- Уколико анализирамо остале облике убиства, можемо закључити да жене могу бити жртве свих других облика убистава. Потребно је да код неких облика поседују одређена својства да би биле пасивни субјект конкретног кривичног дела.

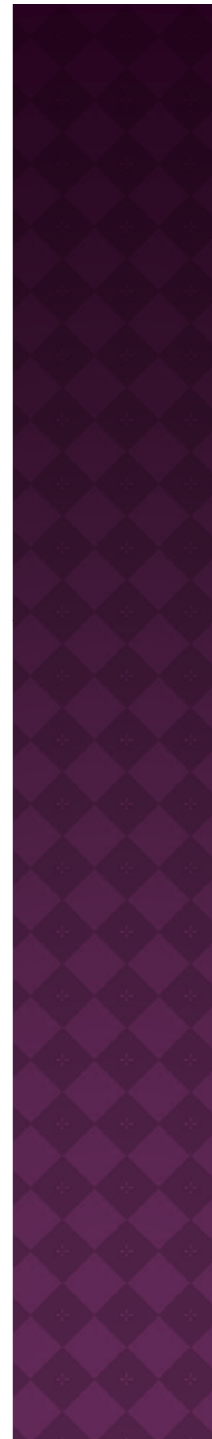
НЕДОЗВОЉЕНИ ПРЕКИД ТРУДНОЋЕ

- Једно од кривичних дела, код којег је пасивни субјект и жена, је кривично дело недозвољени прекид трудноће (члан 120. КЗ). Објект заштите је, поред живота и здравља бремените жене, плод човека. Биће кривичног дела се састоји у противправном прекиду трудноће.

- Законодавац је предвидео да постоје три облика овог кривичног дела: 1. побачај са пристанком бремените жене; 2. бављење вршењем побачаја и 3. побачај без пристанка бремените жене.
- Први основни облик овог кривичног дела се огледа у извршењу побачаја, започињању вршења побачаја или помагању у вршењу побачаја, при чему се све ове алтернативне радње врше противно прописима о прекиду трудноће, уз постојање пристанка бремените жене да се над њом изврши побачај. Побачај је извршен када је у женском телу плод човека уништен.

- ⦿ Започињање вршења побачаја егзистира када је предузета нека делатност којим се, употребом хемијског, механичког или физичког средства, делује на тело бремените жене у циљу уништења људског плода, али плод није уништен.
- ⦿ Из оваквог одређења радње овог облика недозвољеног прекида трудноће произилази да покушај није могућ, јер законодавац инкриминише започињање вршења побачаја као свршено кривично дело.

- Бављење вршењем побачаја постоји уколико извршилац изврши један или више побачаја са пристанком бремените жене, уз испољавање тежње да то и даље врши.
- Треба напоменути да се код овог облика могу наћи неке недоумице, јер бављење нечим подразумева чешће предузимање ових делатности, а сматра се да ово кривично дело постоји и ако је само једном извршен побачај.
- Због тога кривичноправни теоретичари наглашавају значај спремности извршиоца да понавља такве активности.

- Трећи основни облик се врши без пристанка бремените жене, при чему су предвиђене две радње извршења: 1. извршење побачаја и 2. започињање вршења побачаја.
- Постојање овог облика је условљено тиме да не постоји пристанак бремените жене, односно малолетног женског лица, које је млађе од шеснасет година, при чему не постоји писана сагласност родитеља, усвојиоца или стараоца.

- ⦿ Законодавац инкриминисао је теже облике овог кривичног дела. Да би они постојали потребно је да услед побачаја са пристанком или без пристанка бремените жене наступила смрт, тешко нарушавање здравља или друга тешка телесна повреда жене над којом је вршен прекид трудноће.
- ⦿ Извршилац ће одговарати за теже облике овог кривичног дела под условом да између вршења побачаја и теже последице постоји узрочна веза, као и да је тежа последица резултат учиниочевог нехата.

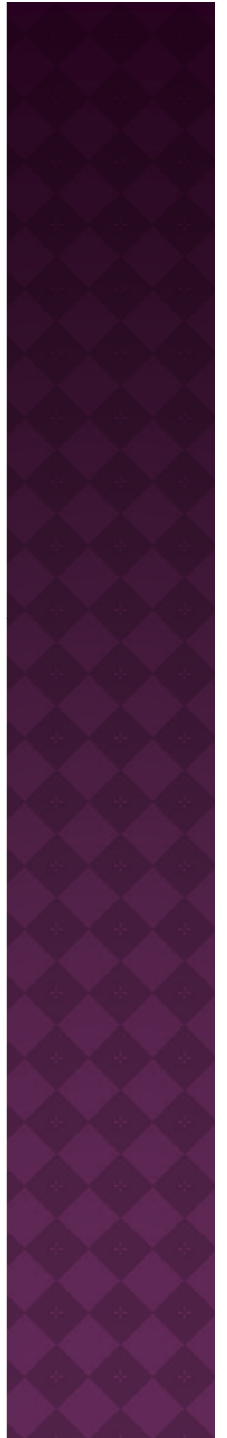
СИЛОВАЊЕ

- Кривично законодавство Републике Србије је у последњих десетак година претрпело бројне измене бића кривичног дела силовања.
- Наиме, дошло је до инкриминације брачног силовања, које се састојало у принуди на обљубу женског лица употребом силе или претње да ће се напасти на живот или тело тог лица или њему блиског лица.
- Другим речима, из оваквог одређења бића овог кривичног дела произилази да постоји и инкриминација брачног силовања.

- Међутим, постојале су критике једног оваквог одређења бића силовања. Стога је доношењем новог Кривичног законика из 2005. године, уследила још једна измена у самом бићу силовања, која се огледа у томе да није више битно да ли је силовања извршено према женској особи.

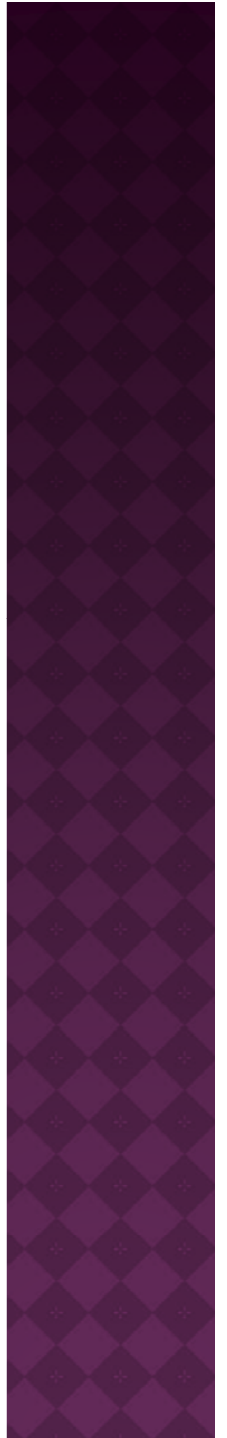

- Тако Кривични законик предвиђа да се силовање састоји од принуде другог лица на обљубу или са њом изједначеним чином употребом силе или претње на ће се непосредно напасти на живот или тело тог или њему блиског лица.

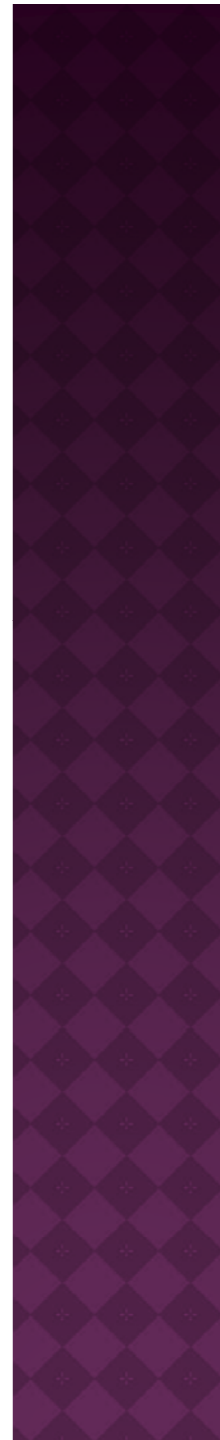

- Из оваквог одређења силовања можемо видети да је радња извршења двоактна, односно да је силовање неправо сложено кривично дело, које обухвата принуду и вршење обљубе или са њом изједначеном радњом.
- Законик, као облике принуде, наводи употребу силе или претње да ће се непосредно напасти на живот или тело.
- Сила се може схватити као коришћење физичке, механичке или друге снаге против другог лица и циљу сламања отпора другог лица или његовог спречавања, као и употреба хипнозе и омамљујућих средстава у истом циљу.

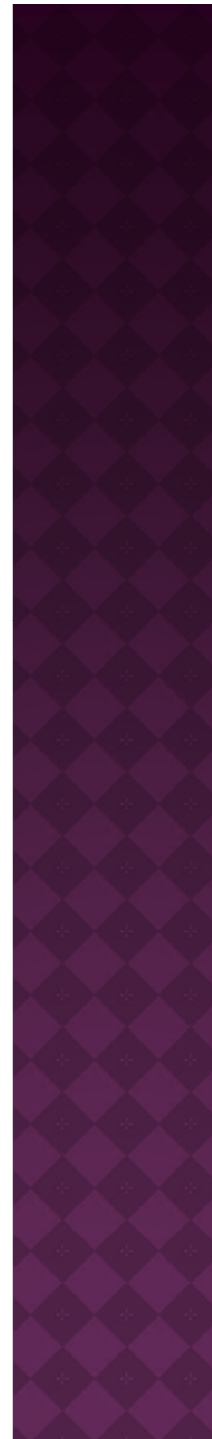
- Претња представља стављање у изглед другом лицу да ће бити непосредно нападнут његов живот или тело, односно живот или тело њему блиског лица.
- Другим речима, овде се ради о квалификованој претњи, јер се пасивном субјекту најављује смрт или телесна повреда. Претња мора да буде озбиљна, неотклоњива, стварна и могућа.

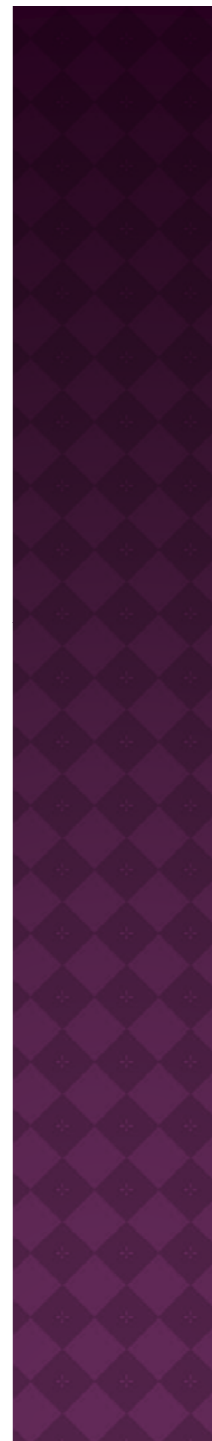
- Озбиљност претње се тумачи са становишта пасивног субјекта.
- Обљуба је полни однос између жене и мушкарца, док је са обљубом изједначен чин свака друга радња задовољења полног нагона предузет према телу другог лица.

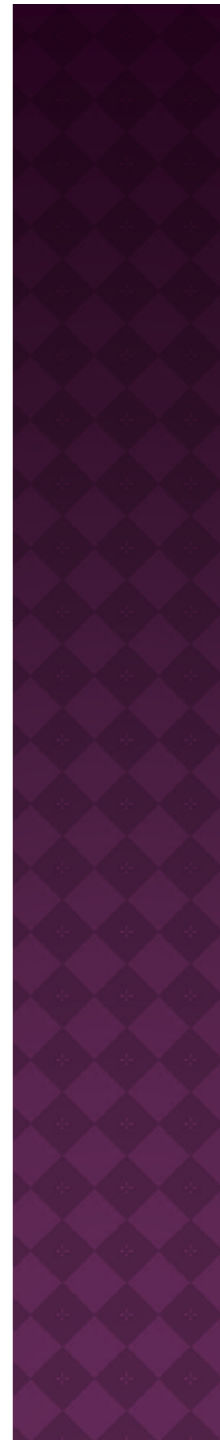
- Силовање се може одредити и као принудна обљуба, јер се сила и претња користе да се пасивни субјект принуди на обљуби или са њом изједначен чин, што неминовно условљава постојање отпора.
- Не постоји кривично дело силовања уколико се пристаје на обљубу или се само вербално пасивни субјект изјашњава против обљубе, а из понашања произилази да се саглашава са обљубом.

- Отпор треба да буде трајан, озбиљан и стваран. Може се рећи да је отпор трајан када се пружа од тренутка када је употребљена сила или претња, па до тренутка када је дело свршено.
- Другачије речено, силовање неће постојати ако се отпор пружа на почетку, али се касније, пре завршетка дела, обљуба прихвата.
- Отпор је озбиљан и стваран када се жртва супротставља обљуби или на неки други начин изражава противљење обљуби.

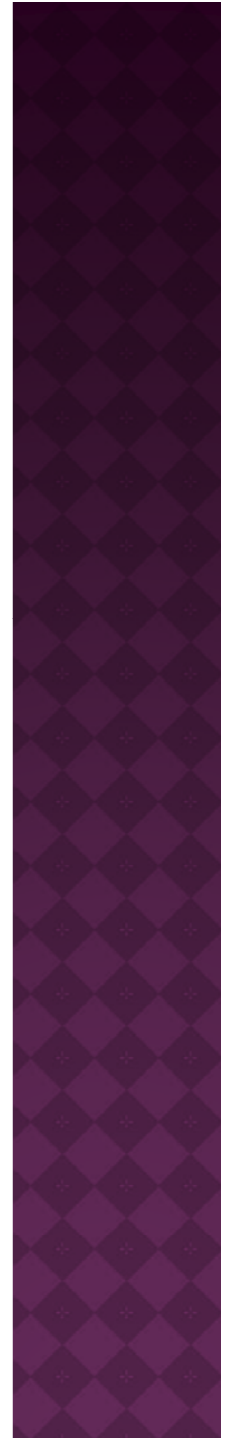
- ⦿ Законодавац је инкриминисано и теже облике силовања, које се огледају у томе да је услед силовања наступила тешка телесна повреда, у вршењу дела учествовало је више лица, силовање је извршено нарочито свиреп или понижавајући начин или према малолетнику или је имало за последицу трудноћу.
- ⦿ Најтежи облик силовања постоји ако је пасивни субјект дете или је, услед силовања, наступила смрт лица према којем је дело извршено.

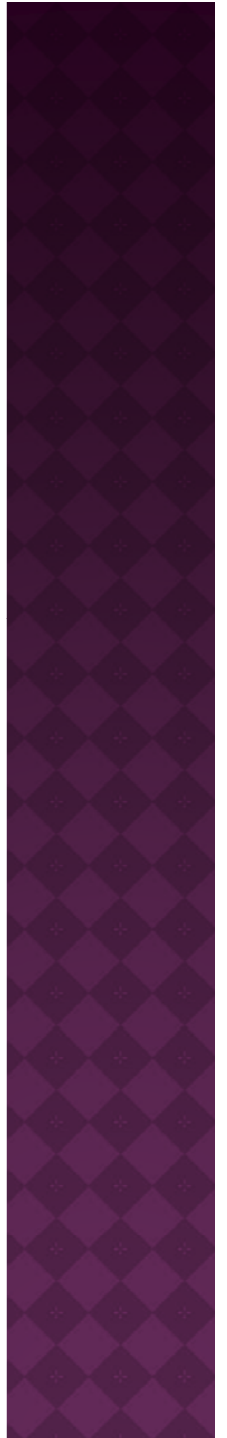
- Велики број жена буде силовано. Наиме, у Сједињеним Америчким Државама свака два минута једна жена буде силована. Према истраживању, које је спровео Биро за статистику у правосуђу у Америци, било је 670.000 жена жртава силовања и покушаја силовања током 1996. и 1997. године.
- Једно друго истраживање је показало да је током 1996. године било пријављено полицији тек свако треће силовање. Скоро 70% жртава познаје силоватеља. Тако је 28% жена жртава било силовано од стране својих супруга или момака, док је 35% жена силовано од стране познаника.

- ◉ Над 5% жена силовање је почињено од стране рођака. Статистика показује да се свако четврто силовање изврши на јавном простору. Такође, може се рећи да је силовање пре свега тзв. ноћно кривично дело, јер се 68% силовања почини у период од 18 часова до 6 сати изјутра.
- ◉ Нека друга истраживања указују да је једна од седам девојака на факултетима широм Америке силовано, као и тек свака десета девојка о томе јавно проговори. Исто тако, постоји десет пута већа шанса да жена буде силована, него да погине у аутомобилској несрећи. Велики број жена жртава силовања је веома младо - 61% жена жртава има мање од 18 година.

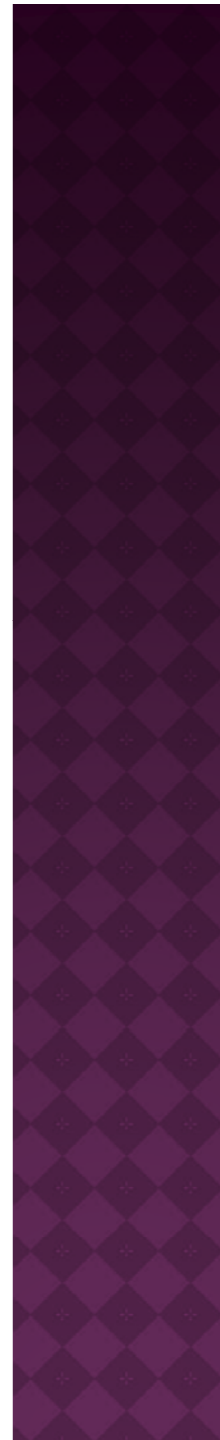
- Последице силовања су веома тешке. Тако, на пример, жене жртве силовања имају три пута већу шансу да оболе од депресије, шест пута више обољевају од пост-трауматског стресног поремећеја, четири пута више размишљају о самоубиству, тринаест пута више се одају употреби алкохола, док двадесет шест пута више узимају психотропне супстанце.

ПОСРЕДОВАЊЕ У ВРШЕЊУ ПРОСТИТУЦИЈЕ

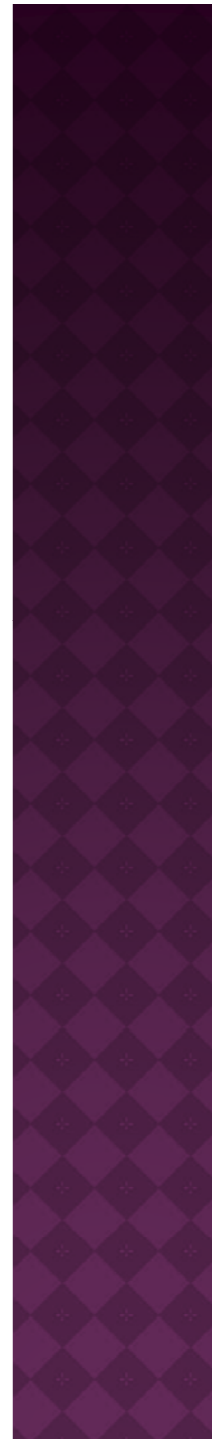
- ◉ Још једно кривично дело, из групе кривичних дела против полне слободе, код којих се најчешће као жртве јављају жене, је кривично дело посредовање у вршењу проституције. Да бисмо могли да одредимо биће овог кривичног дела неопходно је да прво установимо појам проституције.
- ◉ Сам појам проституције вуче порекло од латинске речи *prostituere*, што значи обешчастити се, понизити се. Много сматрају да је проституција реч која сама по себи разумљива.

- Међутим, врло је тешко дати неко општеприхваћено одређење појма проституције, јер се њен појам током времена проширивао.
- Наиме, историјски гледано прво се јавила женска проституција, док су се касније проституцијом бавили мушкарци, малолетници, хомосексуалци и бисексуалци.

- Ипак, када се и данас говори о проституцији мисли се пре свега на жене које се баве вршењем ове друштвено недозвољене појаве. Проституција у свом одређењу обухвата три појма: 1) промискуитет, 2) комерцијалност и 3) емоционалну индиферентност према полном односу.
- Полазећи од ових трију елемената проституције проф. Милутиновић је одредио проституцију као вршење недопуштених сексуалних односа лица женског пола на комерцијалној основи, при чему постоји продавање тела жене и случајног сусрета са лицима са којима ступају у те односе и које карактерише осећај равнодушности.

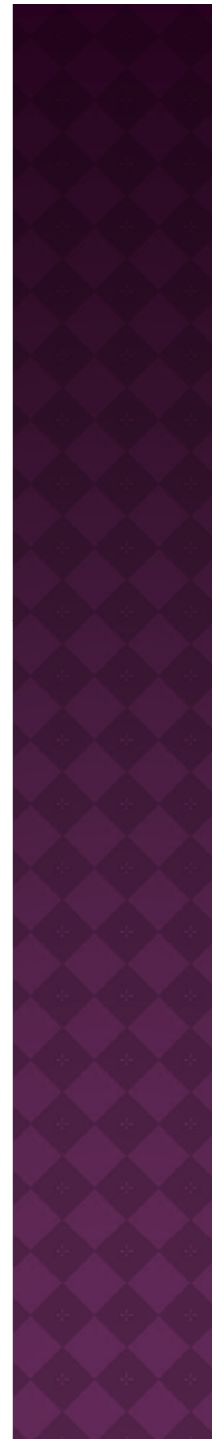
- Не постоје поуздани подаци о распрострањености проституције кода нас. Једно од првих истраживања о обиму проституције извршено је од стране М. Миљковића. Наиме, он је 1905. године у својој књизи „Бело робље“ објавио да је Београд у то време имао 600 проститутки, при чему је у Београду живело око 600.000 људи.
- Данас не постоје тачни подаци о распрострањености проституције. Такође, битно је напоменути да се бављење проституцијом кажњава као прекршај против јавног реда и мира.

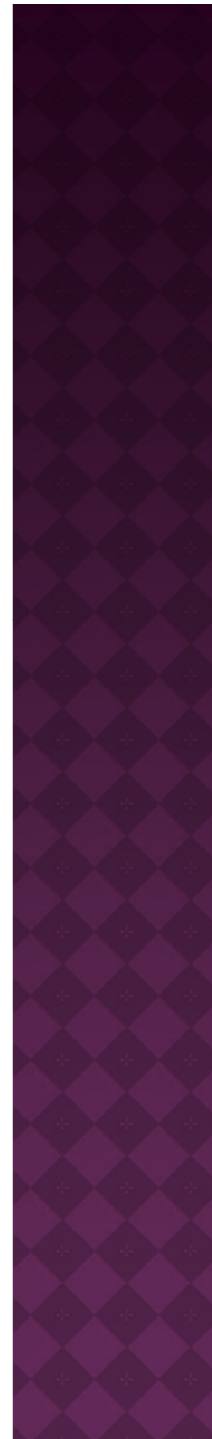
- „Нема уличне проституције. Наводно, постоје два угоститељска објекта чије особље пружа и сексуалне услуге, али полиција нема довољно доказа како би могла да реагује. Постоје сазнања да проститутке ординирају на паркингу у селу Просек, на којем се окупљају турске и бугарске камионџије.“

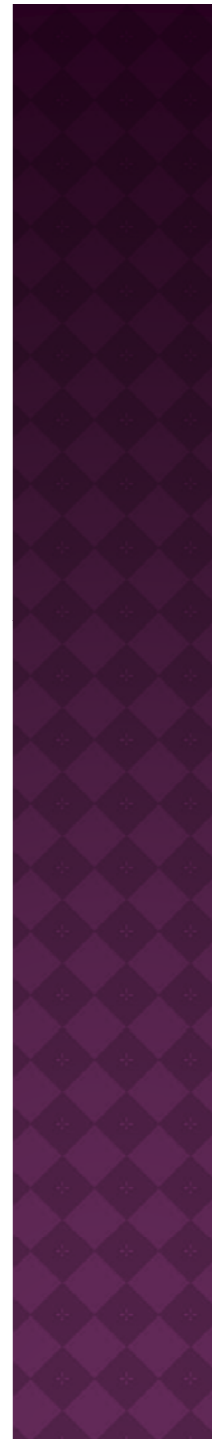
- С обзиром на то да смо одредили појам проституције, можемо анализирати биће кривичног дела посредовање у вршењу проституције. Радња кривичног дела је одређена алтернативно.
- Наиме, ово кривично дело се може извршити навођењем, подстицањем, учествовањем у предаји неког лица ради вршења проституције, као и пропагирање или рекламирање проституције путем средстава јавног информисања или других сличних средстава.

- Појмови навођење и подстицање су веома широки, што омогућава да се под подведу много радње, као што су: наговарање, предочавање и обећање користи, подржавање жеље за бављење проституцијом и др.
- Предаја женског лица ради вршења проституције је један од облика извршења овог кривичног дела.
- Наиме, предаја обухвата различите делатности: одвођење женског лица из једног места у друго, предаја женског лица у истом месту другоме, одвођење женског лица у иностранство.

- Циљ вршења ових делатности је вршење проституције. Под пропагирањем сматра се подржавање проституције, стварање код других тежње и намере да се тиме баве, док рекламирање представља само посебан облик пропагирање, при чему се у оба случаја користе средстава јавног информисања.

- Законодавац је инкриминисао тежи облик овог кривичног дела, код којег је пасивни субјект малолетно лице. Другим речима, квалификаторна околност је старосно доба пасивног субјекта - лице није навршило 18 година живота.
- Довољно је да међу женским лицима, над којим се посредује у вршењу проституције, буде само једно малолетно лице, да бисмо могли да кажемо да је дошло до извршења тежег облика овог кривичног дела.

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

- Насиље у породици, као социолошки феномен, иманентан је свим друштвима и историјским епохама.
- Све док није било предмет посебне инкриминације, државни органи су на појаву насиља у породици реаговали тако што су та понашања подводили под нека друга кривична дела.

- ⦿ Постојање физичког насиља над чланом породице подводило се под лаку и тешку телесну повреду, док се постојање психичког насиља квалификовало као кривично дело увреда, односно клевета.
- ⦿ Немогућност да се силовање у браку супруге подведе под одредбе кривичног законодавства најбоље илуструје неадекватну заштиту пред којом су се налазе припаднице женског пола.
- ⦿ Такође, на случајеве насиља у породици су се примењивале и норме о прекршајима против јавног реда и мира.

- Под снажним утицајем различитих невладиних организације, законодавац у Србији је 2002. године први пут инкриминисао насиље у породици као кривично дело.
- Према законским решењима из 2005. године насиље у породици је и даље кривично дело у оквиру кривичних дела против брака и породице. Наиме, постоји пет облика кривичног дела насиља у породици (члан 194. КЗ).

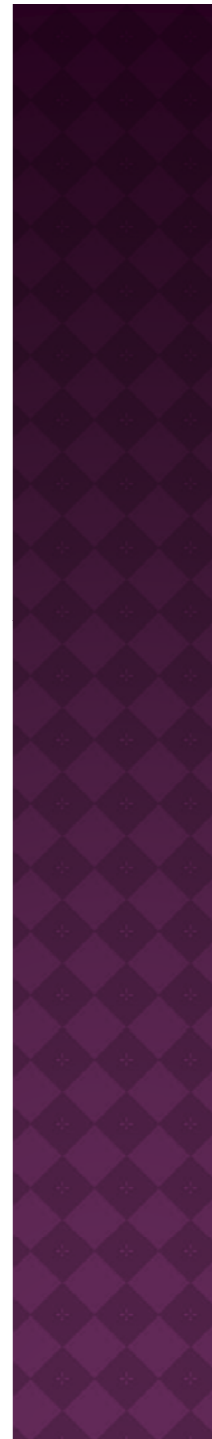
- Законодавац се код првог облика послужио тзв. последичном радњом, која се манифестује у угрожавању спокојства, телесног интегритета и душевног стања члана породице, при чему се као начини извршења наводи примена насиља, претња да ће напасти на живот или тело, дрско или безобзирно понашање (члан 194. став 1. КЗ).

- С обзиром на то да одређене насиља и квалификоване претње нису спорни у кривичноправној теорији, нећемо их посебно објашњавати.
- Стога је потребно одредити само дрско и безобзирно понашање.
- Тако се дрско понашање разликује од безобзирног, по схватању др Љубише Лазаревића, само по интензитету.

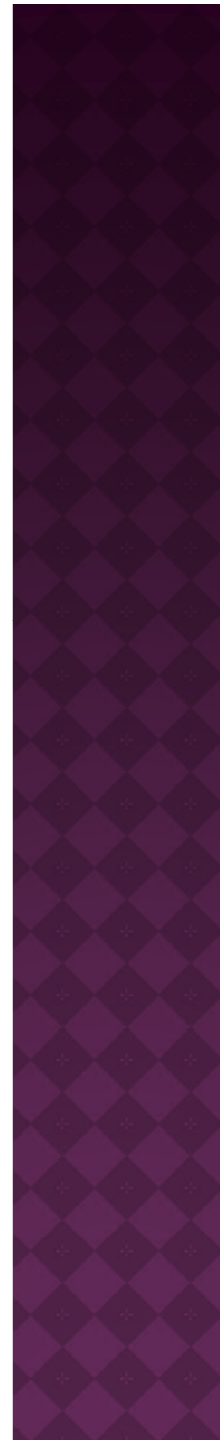
- Наиме, дрским понашањем се крше само елементарне норме културе у једном друштву, уз игнорисање, вређање и спремности за физичко обрачунавање, док се под безобзирним понашањем подразумева крајње непоштовање, при чему долази до физичког и психичког малтретирања.
- За извршење овог кривичног дела неопходан је умишљај. За овај облик предвиђена је казна затвора од три месеца до три године.

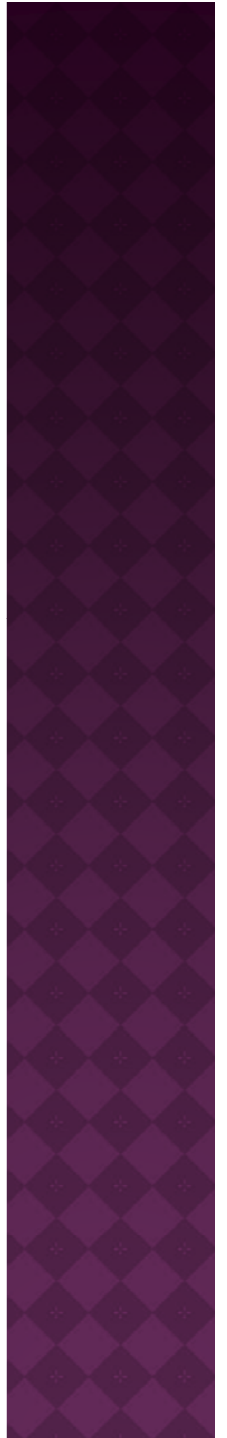
- Законодавац је под пасивним субјектом одредио члана породице, под којим се могу подвести: супружници, њихова деца, преци супружника у правој линији крвног сродства, ванбрачни партнери и њихова деца, усвојилац и усвојеник, хранилац и храњеник.
- Члановима породице сматрају се и браћа и сестре, њихови супружници и деца, бивши супружници и њихова деца и родитељи бивших супружника, ако живе у заједничком домаћинству, као и лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству

- Неки аутори оправдају овакво одређење појма члана породице, подржавајући став да се бивши супружници, њихова деца, као и родитељи бивших супружника не треба подводити под појам члана породице, ако не живе у истом домаћинству.
- Оваквом схватању законодавца и појединим кривичноправним теоретичарима може су упутити оправдана критика. Наиме, насиље између бивших партнера се не прекида исељењем супруге из заједничког домаћинства.

- Оно врло често достиже своју кулминацију у тренуцима одвојености бивших партнера, јер супруг, изгубши свој „предмет“ доминације и желећи да га врати по сваку цену, примењује психичко и физичко насиље.
- Иста аналогија се може повући и за заједничку децу и родитеље бивших супружника.

- Тежи облик кривичног дела насиља у породици постоји када је, при извршењу радње основног кривичног дела, коришћено оружје, опасно оруђе или друго средство подобно да се тело тешко повреди или здравље тешко наруши.

- Последица радње извршења овог облика насиља у породици се манифестује у конкретној опасности по телесни интегритет или душевно стање пасивног субјекта, укључујући и последицу у виду nanoшења лаке телесне повреде.

- С обзиром на то да се ово дело врши употребом оружја или оруђа, наношење лаке телесне повреде се квалификује као опасна лака телесна повреда. За постојање дела неопходан је умишљај.
- Полазећи од веће друштвене опасности овог конкретног кривичног дела, законодавац је прописао и теже кривичне санкције - казна затвора од шест месеци до пет година (члан 194. став 2. КЗ).

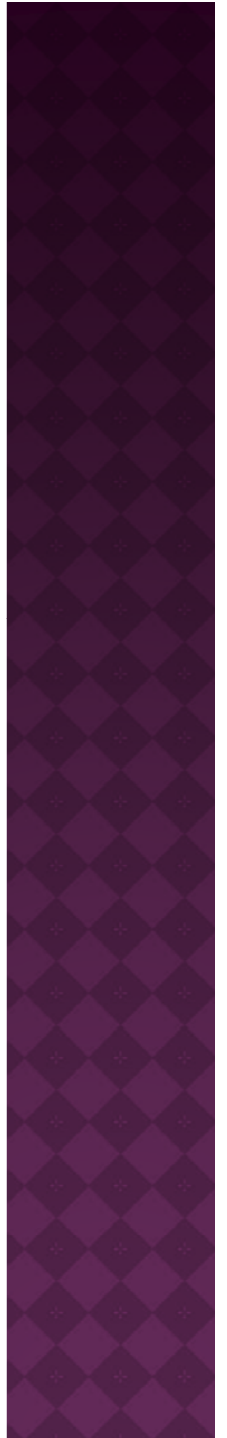
- Следећи облик кривичног дела насиља у породици постоји ако је неко радњом из става 1. и става 2. члана 194. КЗ узроковао тешку телесну повреду или тешко нарушавање здравља члана породице или је дело учињено према малолетном лицу (члан 194. став 3. КЗ).
- За разлику од прва два облика насиља у породици, трећи облик се диференцира само у погледу последице.

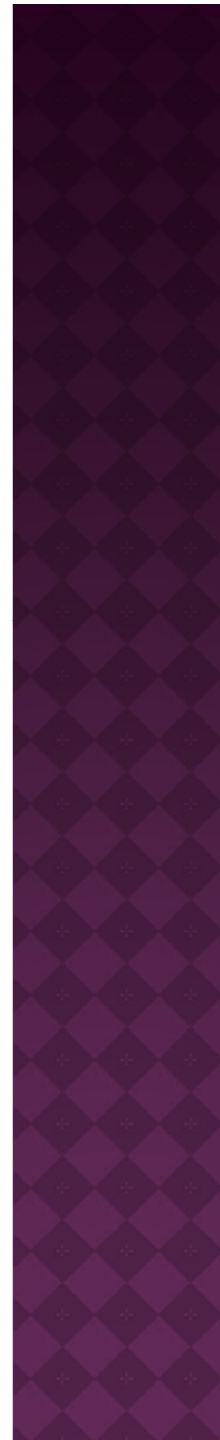
- Законодавац изричито наводи у члану 112. став 10. да се под малолетним лице подразумева свако лице које није навршило 18 година старости.
- Законодавац је предвидео казну затвора од две до десет година. У односу на последицу, извршилац је поступао са нехатом, док је у односу на пасивног субјекта кривично дело извршио са умишљајем.

- Четврти облик насиља у породици се отелотворује у смрти члана породице, услед дела из става 1, 2. и 3. члана 194. Кривичног законика (члан 194. став 4. КЗ), при чему је предвиђена казна затвора од три до петнаест година.

- У односу на смрт члана породице, извршилац мора да је поступао са нехатом, за разлику на убиство члана своје породице које је претходно злостављано од стране извршиоца код којег је неопходно постојање умишљаја.

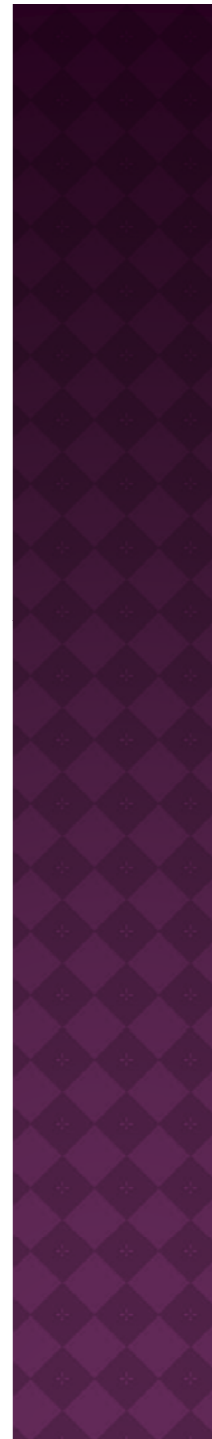

- Посебан облик кривичног дела насиља у породици постоји услед кршења мере заштите од насиља у породици. Породичним законом су предвиђене мере заштите од насиља у породици.
- Тако је чланом 198. став 2. Породичног закона прописано да су мере заштите: издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно закупа непокретности; издавање налога за усељење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно закупа непокретности;

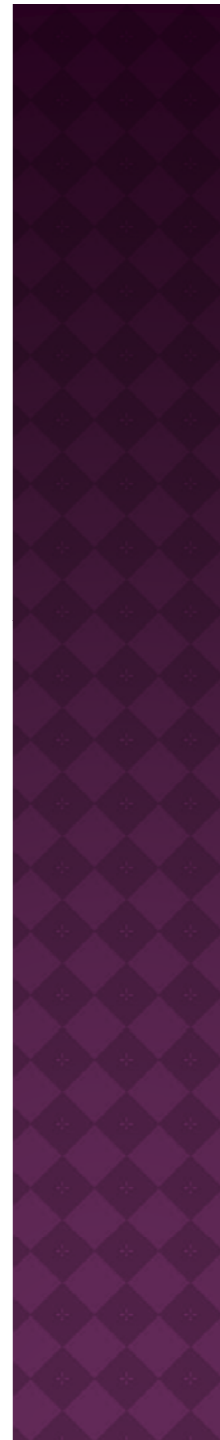
- забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице. Мера заштите од насиља у породици може трајати најдуже годину дана.

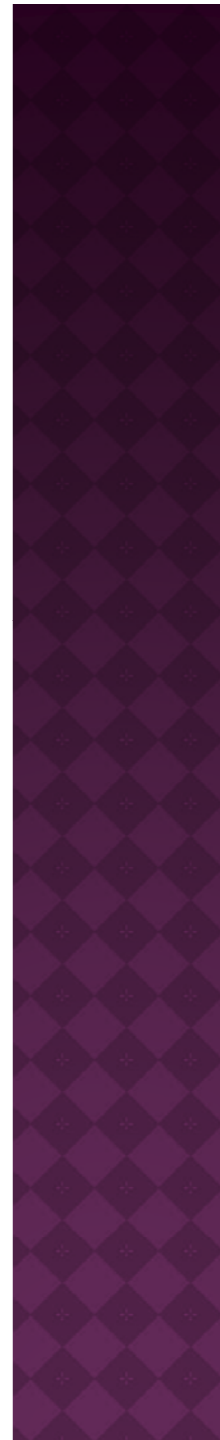
- Иако законодавац не прави разлику по полу у односу на пасивни субјект, резултати бројним истраживања показују да су жене жртве насиља у породици у великом обиму. Према једном истраживању 95% жртава су жене, док су мушкарци починиоци овог кривичног дела од 95 до 98% случајева.

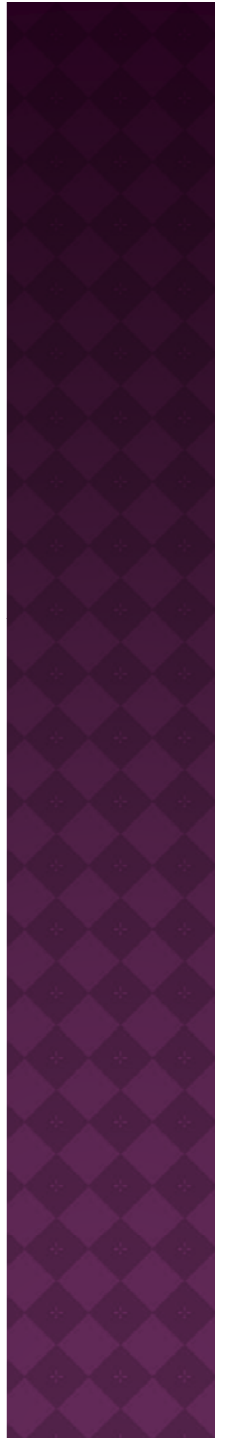
- Као илустрацију о распрострањености насиља у породици, довољно је навести пример да на сваких 15 секунди једна жена буде претучена, силована или лишена живота. Између два и четири милиона жена у Америци буде батинано од стране својих партнера сваке године.

- Прво квантитативно истраживање о распрострањености насиља у породици у Републици Србији је спроведено 2001. године, од стране Виктимолошког друштва Србије, када није ни постојала инкриминација насиља у породици, као кривичног дела.
- На узорку од 700 пунолетних жена, дошло се до резултата да је свака трећа жена доживела физички напад, док је свака друга жена била жртва психичког напада.

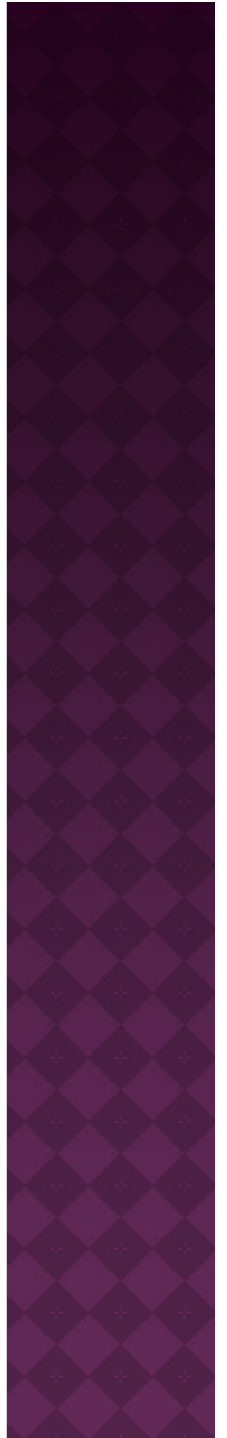
- Последње истраживање о насиљу у породици спроведено је на територији АП Војводина током 2009. године. Узорак су сачињавале 516 пунолетне жене. Добијени резултати су, такође, алармантни.
- Свака друга жена је била жртва психичког насиља, трећина жена из узорка је било изложено физичком насиљу, 19% прогањању, док је 9% било жртва сексуалног насиља.

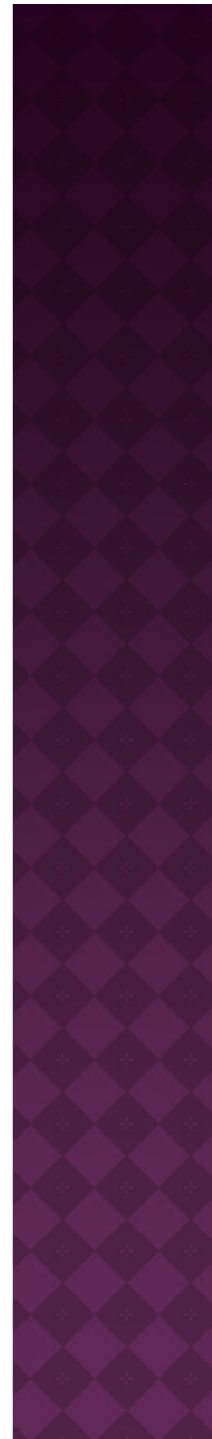
НЕДАВАЊЕ ИЗДРЖАВАЊА

- Издржавање међу сродницима се врло често остварује само од себе, без икаквог судског уплива. Право на издржавања је имовинског карактера, којим се заснива облигационо правни однос између корисника издржавања и дужника.
- Ово право установљено је законом, при чему постоји подчињеност специфичном правном режиму који произлази из њеног циља. Као циљ издржавања наводи се обезбеђивање основних животних, али и других потреба, у зависности од одређених околности и потреба.

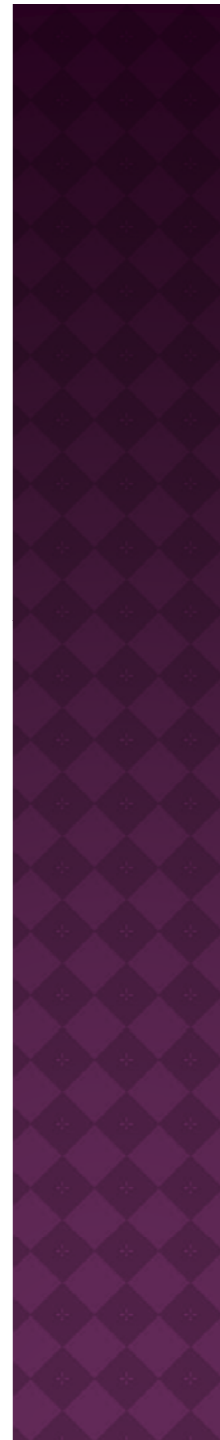
- Уколико дужник не исплаћује издржавање, које је претходно одредио суд, поверилац има две могућности.
- Прва могућност се односи на подношење предлога за принудно извршење пресуде, на основу које поверилац наплаћује своје потраживање.

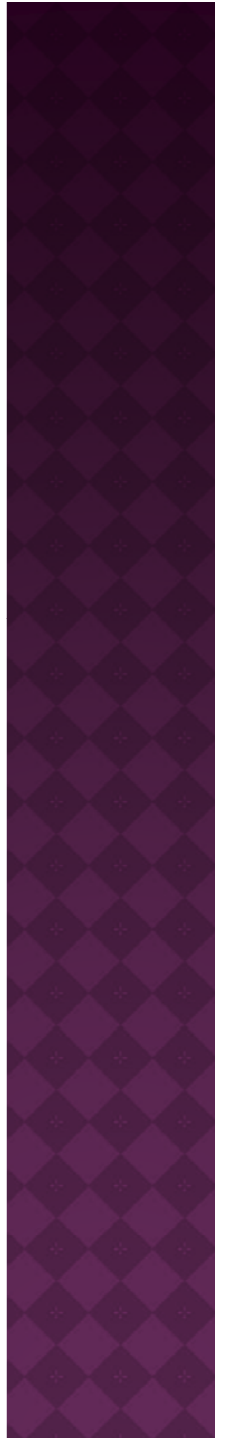
- Подношење кривичне пријаве за кривично дело недавање издржавања је друга могућност.
- Дужник, плашећи се евентуалне казне затвора, исплаћује своја дуговања.
- Овде се примењује тзв. установа одлагање кривичног гоњења (члан 283. ЗКП).

- Наиме, јавни тужилац може одложити кривично гоњење за кривична дела за која је предвиђена новчана казна или казна затвора до пет година (за кривично дело недавање издржавања предвиђена је новчана казна или казна затвора до две године, односно за квалификовани облик казна затвора од три месеца до три године), уколико осумњичени прихвати једну или више следећих обавеза.

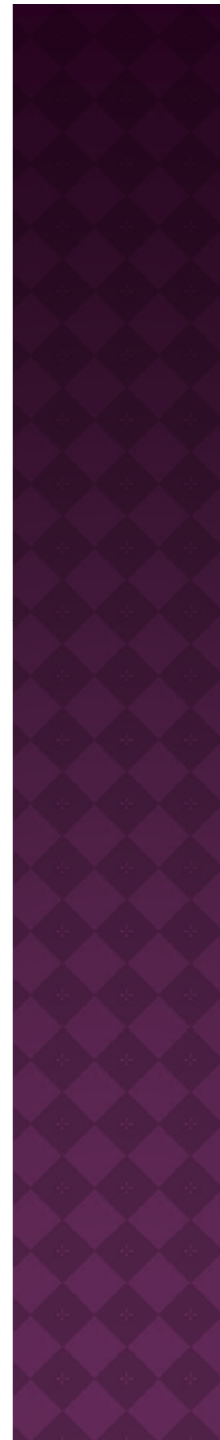

- За нас је битна обавеза која се састоји у испуњавању доспелих обавеза издржавања. Јавни тужилац ће одбацити решењем кривичну пријаву и о томе обавестити оштећеног, уколико осумњичени испуни своју обавезу.

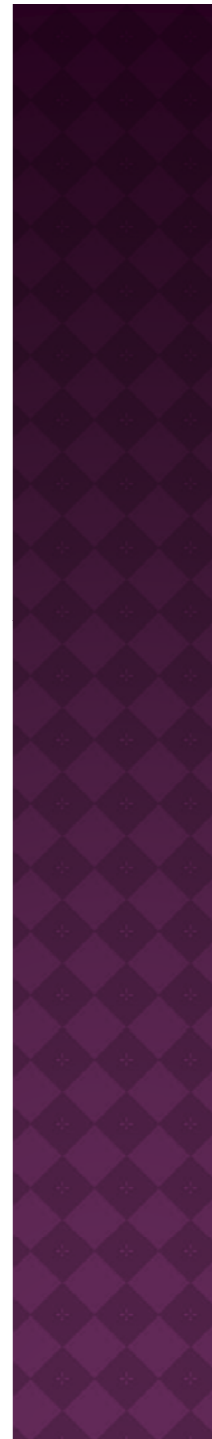

- Кривично дело недавање издржавања се састоји у пропуштању да се лицу према коме постоји обавеза издржавања оно даје. Радња извршења овог кривичног дела постоји уколико дужник не даје издржавање у пуном износу, како је одређено судском одлуком.
- Такође, до извршења може доћи и пропуштањем рокова за давање издржавања. Недавање издржавања постоји и када дужник не плаћа издржавање детету, које ванредно похађа школу после пунолетсва, а најкасније до 26. године живота.

- Раније је биће кривичног дела била другачије одређено. Тако је биће овог кривичног дела било одређено као избегавање давања издржавања.
- Из овога произилази да је за постојање кривичног дела било неопходно да се утврди када дужник избегава да измири своје обавезе, а када дужник није објективно у могућности да изврши своје обавезе.

- Сходно садашњим законским, кривичног дела нема, уколико дужник није, због неких објективних могућности, могао да даје износ одређен судском одлуком.
- Другим речима, не постоји ово кривично дело, ако дужник из оправданих разлога није давао издржавање.

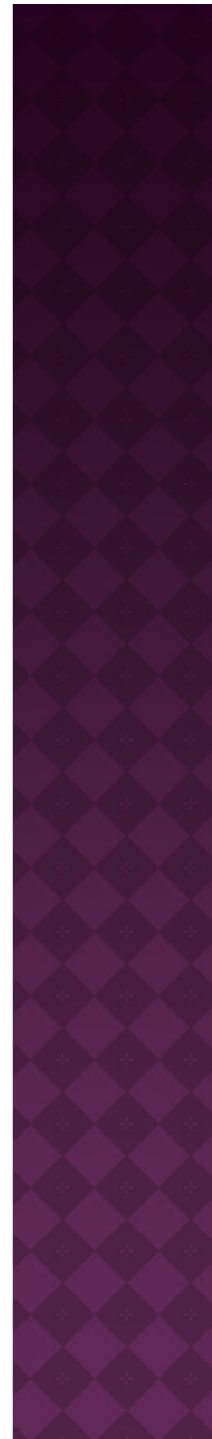
- Пажљиво анализирајући биће кривичног дела, можемо уочити да је услов за постојање овог кривичног дела извршна судска одлука или извршно поравнање пред судом или другим надлежним органом, којом је утврђена обавеза издржавања.
- Такође, потребан је умишљај, који обухвата сва објективна обележја кривичног дела.

- Поред основног облика, законодавац је прописао и тежи облик овог кривичног дела. Наиме, тежи облик постоји уколико наступе теже последице по издржавано лице.
- На надлежном суду је да утврди које су то тешке последице. Ипак, битно је напоменути да у тешке последице законодавац не убраја тешко нарушавање здравља издржаваног лица, као и његову смрт.

- Овакав закључак произилази из чињенице да је код кривичног дела кршење породичних обавеза законодавац, као квалификаторне околности, предвидео тешко нарушавање здравља или смрт члана породице.

- Такође, као још један аргумент да законодавац под тешке околности код кривичног дела недавање издржавања није подразумевао смрт или тешко нарушавање здравља је висина запрећене казне за тежи облик недавање издржавања у односу на тежи облик кршења породичних обавеза - од три месеца до три године за тежи облик недавање издржавања, док је за тежи облик кршења породичних обавеза од једне до пет, односно осам година затвора.

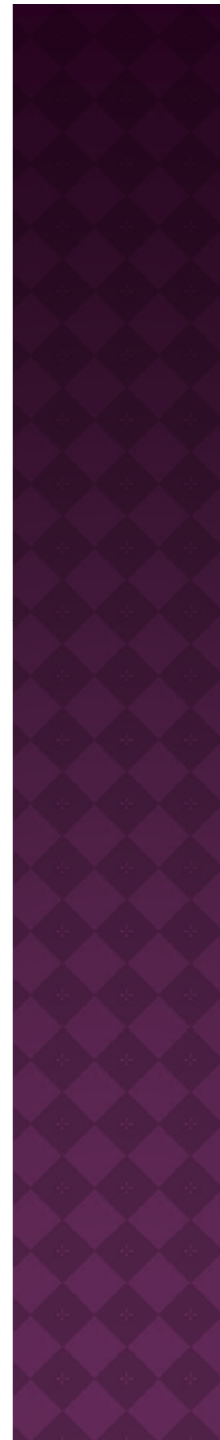
- Као пример за тешку последицу, која је настала недавањем издржавања, може се навести прекид школовања малолетног лица.
- Надлежном суду је, ставом 4. члана 195. КЗ, дата могућност да условно осуђеном одреди обавезу да измири доспеле обавезе и да убудуће редовно измирује своје обавезе из издржавања.

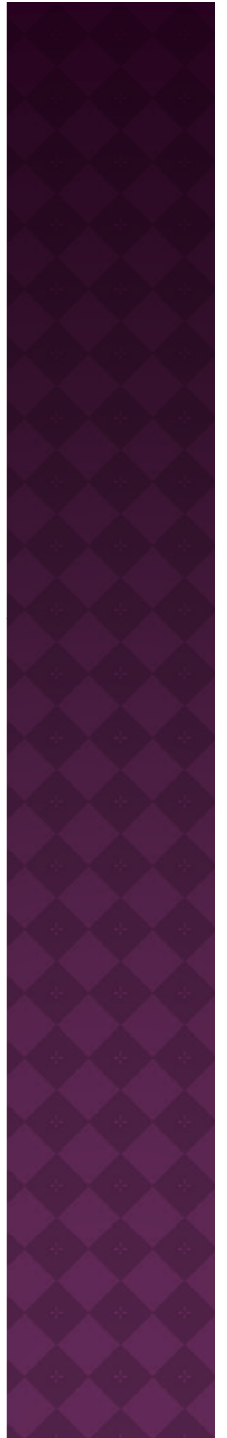
- Овим кривичним делом се штити право неког лица на издржавање, које му припада по породичном законодавству.
- Иако законодавац изричито не наводи пол издржаваног лица, животне околности су такве да се углавном ради о лицу женског пола. У Србији је последњих година забележен тренд повећана броја развода.

- Како су жене у знатно неповољнијем положају од својих партнера, због нетражења посла, разводом се њихов положај додатно погоршава. Супруга, сходно члану 151. Породичног закона, има право на издржавање од свог брачног друга, ако нема довољно средстава за издржавање, неспособна је за рад или не може да се запосли.

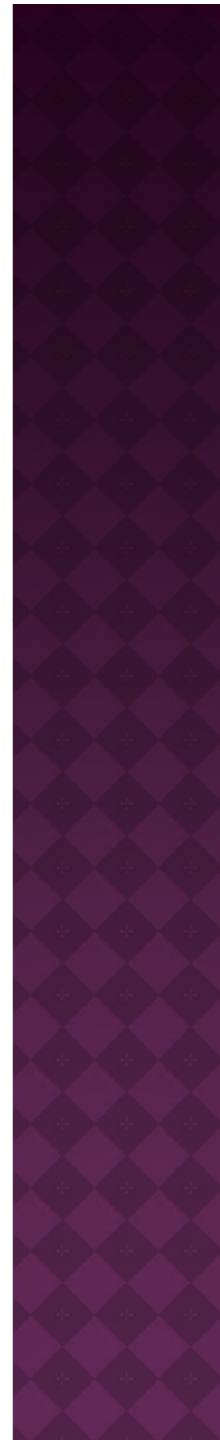
- Исте одредбе примењују се и код ванбрачних партнера. Увођењем кривичног дела недавање издржавања, додатно је ојачан положај (ван)брачних партнера, а нарочито жене, ако нису у могућности сами да се издржавају.

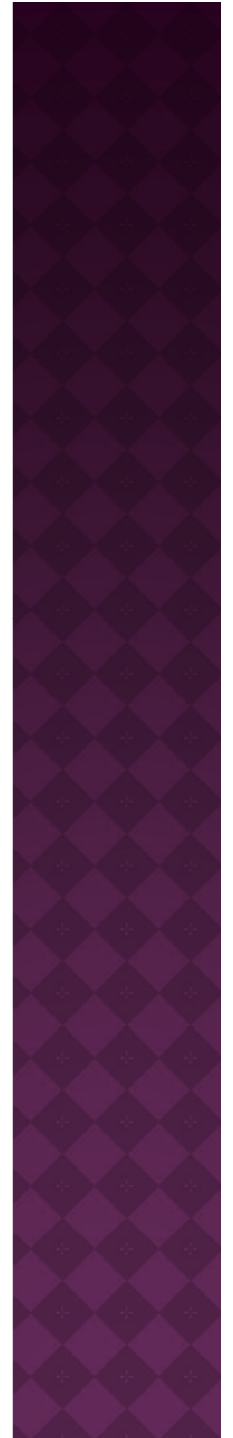
ТРГОВИНА ЉУДИМА

- Трговина људима је једно новоуведено кривично дело. Наиме, Законом о изменама и допунама Кривичног законика из 2003. године је први пут инкриминисано као кривично дело.
- Иако је трговина људима, као кривично дело у Србији, релативно ново, оно се као негативна друштвена појава јавила још у античко доба.

- Пре инкриминације овог кривичног дела, органи полицијске управе су подносили кривичне пријаве због извршења других кривичних дела сродних трговини људима, као што су заснивање ропског односа и превоз лица у ропском односу, посредовање у вршењу проституције, недозвољени прелазак државне границе, противправно лишење слободе, фалсификовање јавне исправе и друго.

- Биће кривичног дела трговине људима је веома сложено. Наиме, за постојање основног облика неопходна су три обележја: 1) радња, 2) начин извршења и 3) циљ.
- Радња овог кривичног дела је алтернативно одређена. Састоји се од врбовања, превозења, пребацивања, предаје, продаје, куповине, посредовања у продаји, као и сакривању или држању другог лица.

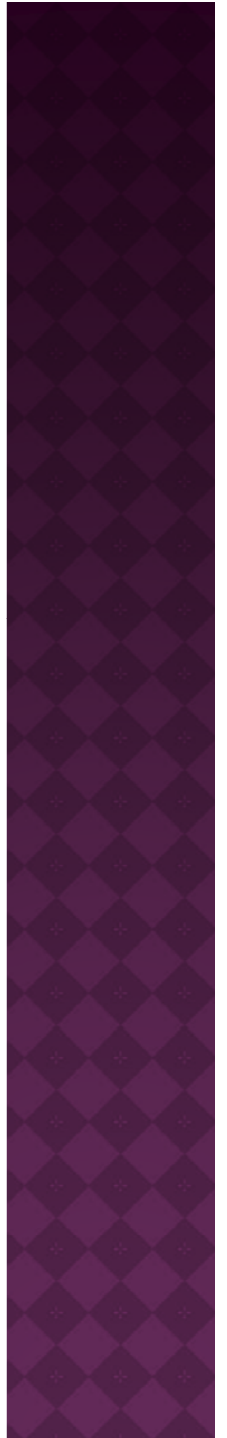

- У начине извршења овог кривичног дела убрајамо: сила или претња; довођење у заблуду или одржавање у заблуди; злоупотреба овлашћења, поверења, или односа зависности или тешких прилика; задржавање личних исправа; давање или примање новца или друге користи.
- Људима се тргује у циљу: експлоатације рада; принудног рада; вршења кривичних дела; проституције; друге врсте сексуалне експлоатације; просјачења; употребе у порнографске сврхе; успостављања ропског или њему сличног односа; одузимања органа или дела тела и коришћења у оружаним сукобима.

- Одређене недоумице се могу јавити код принудног рада и експлоатације рада. Тако се под принудним радом подразумева принуђивање другог да обавља послове, који могу бити чак и дозвољени, при чему не постоји воља пасивног субјекта да обавља тај посао, док се експлоатација рада може одредити као коришћење туђег рада, уз непостојање принуде а за рад се не исплаћује никаква надокнада или је она симболична.

- Пасивни субјект може бити свако пунолетно лице. Посебан облик постоји ако је кривично дело учињено према малолетном лицу, при чему није неопходно да је примењен неки од начина извршења наведених у основном облику.

- Кривичним законом су инкриминисани тежи облици: 1) ако је основно кривично дело учињено према малолетном лицу (свако лице које има мање од 18 година) на начин прописан у основном облику; 2) ако наступила тешка телесна повреда неког лица, при чему је потреба нехат у односу на ову последицу; 3) ако је наступила смрт једног или више лица, при чему је потреба нехат у односу на ову последицу; 4) ако се неко бави вршењем кривичних дела прописаних у ставу 1-3. члана 388, или је дело извршено на организован начин од стране организоване групе.

- ◉ Без обзира што законодавац предвиђа као пасивног субјекта лица оба пола, у стварности су жртве трговине људима углавном жене. Према статистици, коју води Америка, 80% жртава транснационалне трговине људима су особе женског пола.
- ◉ Процент особа женског пола, које су жртве трговине људима у Србији, је веома сличан. Тако је, на пример, током 2008. године у Републици Србији полицијски службеници су поднели укупно 32 кривичне пријаве за кривично дело трговине људима, при чему је обухваћено 81 извршилац.

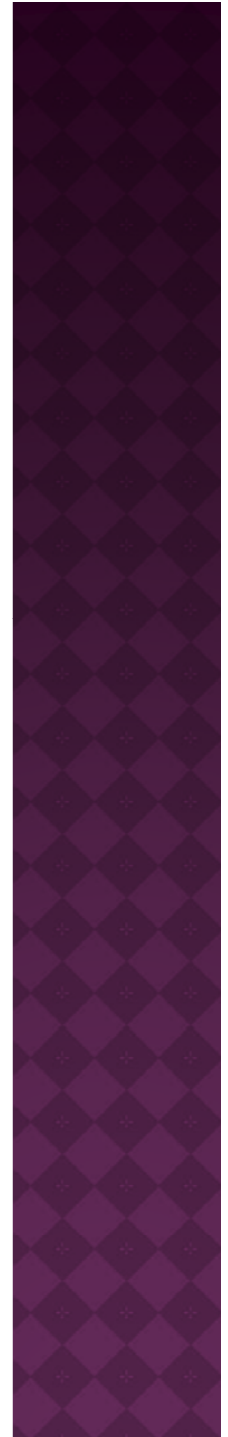
- Жртава је било укупно 55, од чега 48 држављана Републике Србије, пет држављана БиХ, по један Румуније и Украјине (28 је пунолетно, а 27 малолетних лица, од чега је 15 старијих малолетника и 12 деце). Од 55 жртава оба пола, било је 9 мушкараца (8 лица до 14 година живота и једно лица од 14 до 18 година старости), док је 46 жртава било женског пола, при чему је њих 4 било млађе од 14 година, 14 је било између 14 и 18 година, уз постојање 28 пунолетних жртава женског пола.
- О обиму трговине људима сведочи и податак о томе колико ово кривично дело доноси профит његовим извршиоцима. Наиме, годишње се заради преко 32 милијарде америчких долара.

ЗАКЉУЧАК

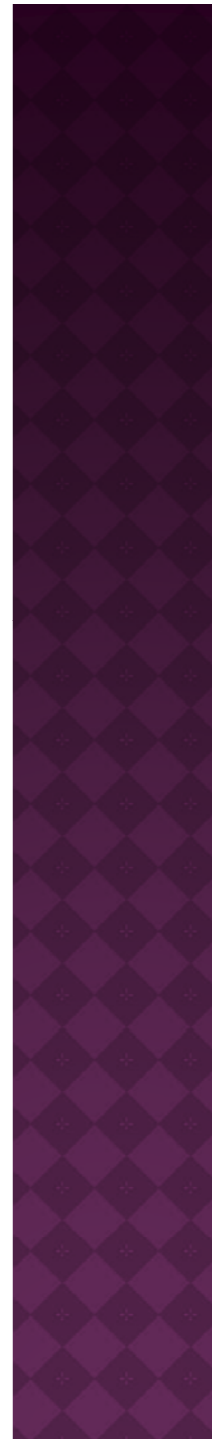
- Генерално гледано, законодавац у Србији обезбеђује добру заштиту живота и тела жене. Међутим, то не значи да нема места даљем унапређењу кривичноправне заштите жена.
- Довољно је навести као пример случајеве криминалитета прогањања и видети да законодавац мора да инкриминише и овај облик криминалитета насиља.

- Да бисмо илустровали потребу предвиђања овог кривичног дела у српски Кривични законик, наводимо случај криминалитета прогања из Врања, који је резултовао извршењем убиства на мах: *„Кад дођем да причам о убиству, много ми је тешко. Проблем је у психопати који ми је окренуо живот за 360%. Ја сам дошла на одмор из иностранства. Упознали смо се у дискотеци у Врању. Тај дечко се онда заљубио у мене. Прогањао ме је, мислио је да смо ми у вези. Слао ми је поруке, онда је кренуо физички да ме малтретира зато што нисам хтела да будем са њим.*

- *Обратила сам се полицији, али су ми рекли да не решавају љубавне проблеме. Обратила сам се и суду, али су ми рекли да не могу ништа да ураде, јер не постоји кривична пријава. Дошла сам ујутру у 6 сати из казина друга којем сам помагала, јер он није био ту. Онда су ми око десет сати стигле поруке увредљивог карактера, али му ја нисам одговарала. Око пола пет ми је стигла порука од њега: „Ако нећу бити његова, онда нећу бити ничија, онда ћеш бити Божија.“ Ја сам спавала кад ми је он слао поруке. Онда је провалио у стан и онда ме је напао. Онда је дошло до свачега, до покушаја силовања, до туче. Не зна се ко је кога ударао. Просто се не сећам како сам га убола. Просто ми је то изашло из памети.“*

- Након постављеног питања како је дошао до њеног мобилног телефона, одговорила нам је: *„Он је дошао до мобилног телефона преко мог друга. Кад сам излазила из дискотеке стигла ми је порука: „Оставила си нешто унутра, мислим да је то срце.“ Сретали смо се по граду, али ме никад није лично позвао да изађемо.“*

- Из обављеног интервјуа можемо видети да је дошло до замене позиције жртве и криминалца. Ову тезу, да је у неким случајевима могуће да две особе замене позиције, па тако да првобитни агресор постане жртва убиства, док првобитна жртва постане убица, први је изнео Ханс фон Хентинг.
- Такође, из разговора са може установити да надлежни државни органи нису знали како да реагују, јер нису могли дато понашање мушкарца да подведу под неко биће кривичног дела, што је довело да извршења убиства на мах од стране жене-жртве криминалитета прогањања.

- На основу изнесеног, потребно је да законодавац што пре инкриминише криминалитет прогањања као кривично дело, полазећи од законских решења у Сједињеним Америчким Државама и државама Западне Европе.
- Такође, потребно је да прати евентуалну појаву нових друштвено опасних понашања, у којима је жртва жена, како би благовремено предвидео конкретно понашање као кривично дело. На тај начин кривичноправна заштита жена би се подигла на знатно већи ниво.

